

Taktaszadai társadalmi konfliktusok *

A kutatás célja

A kutatás célja Taktaszadán a konfliktusok feltérképezése volt. A konfliktusok tipizálásánál Csizmadia (2015) tipológiájából indultunk ki. Csizmadia a konfliktusokról az individuális szinttől egészen a makroszintig ad áttekintést, a demográfiai, a társas, a munkaerő-piaci, területi valamint a hatalmi dimenziók mentén (1. ábra).

1. Ábra Konfliktus-tipológia

	mérési szint / hatókör		
	egyéni mikroszint	csoportos mezoszint	közösségi makroszint
1. demográfiai	korosztályi-generációs, nemi alapú, etnikai-kisebbségi		
2. magánéleti-társas	családi-társas élet, személyes kapcsolatok		
3. munkaerő-piaci	jövedelmi, munkavégzéssel összefüggő, vezető-beosztott		
4. területi-lakóhelyi	lakóhelyi, szomszédsági, regionális-térségi, urbanizációs		
5. hatalmi-intézményi	alá-fölérendeltség, politikai, döntéshozatali, képviseleti		

Forrás: Csizmadia: <http://www.matud.iif.hu/2014/11/08.htm>

Ennek megfelelően a kutatás során az alábbi konfliktus-típusokra kérdeztünk rá:

- magánéleti, családi
- baráti
- munkahelyi: vezető – beosztott, munkavégzés, jövedelem miatti
- oktatással kapcsolatos
- egészségügyhöz kötődő
- etnikai
- vallási jellegű
- ez életkori különbségekből adódó
- a nemi különbségekből fakadó
- deviancia miatti: drog, alkohol, bűnözés (erőszak, lopás...)
- szomszédokkal kapcsolatos
- politikai, képviseleti, hatalmi, jogi (pereskedés)
- vállalkozással, beruházással összefüggő
- globalizáció, migráció, környezetszennyezés, háború miatti

A kutatás kvalitatív és kvantitatív szociológiai módszer kombinációjával készült, melyet a módszertani részben részletesen tárgyalunk, de már most az elején arra hívjuk fel a figyelmet, hogy az interjúk technika lehetőséget biztosított arra, hogy a megkérdezettek saját maguk definiálják magát a konfliktus fogalmát is, azaz hogy

számukra mit jelent a konfliktus, egyáltalán mi konfliktus és mi nem az. Ez azért lényeges, mert abból indultunk ki, hogy jelentős eltérések adódhatnak a kutatás során használt tipológia és a megkérdezettek látásmódja között.

Továbbá mely konfliktusok lényegesek számukra, valamint hogyan küzdenek meg a konfliktusaikkal. Ez átvezet bennünket a konfliktusok egy másik nagyon lényeges aspektusára, mely a konstruktivitás és dekonstruktivitás dimenziójában ragadható meg (Sass, Síklaki, 2011).

Ha némi pontatlansággal is, de egy kis lélekszámú település, mint Taktaszada felfogható egyfajta közösségként, akkor a konstruktív konfliktusból a közösség tanulhat, mert tagjai megismerik a többiek szempontjait, véleményét, megérthetik az egyet nem értőket - ez változásokat indíthat el, ami enyhítheti a konfliktusok következtében kialakult feszültségeket. Ezzel szemben a dekonstruktív konfliktus esetében az érzelmeké a fő szerep, amely a szélsőséges álláspontok irányába hat, mely a közösséget bomlasztja, végső soron a közösség szétesését idézheti elő.

E konfliktusok feltárása révén azt reméljük, hogy nemcsak egyfajta látteleletet adják a településen élők életének, az itt élők perspektíváinak, hanem bepillantást engednek a település jelenébe, közelmúltjába és prognosztizálhatják a jövő lehetséges alternatíváit is.

A terep

Taktaszada Magyarország észak-keleti válságrégiójában fekszik. Az 1989-es rendszerváltás után a szocialista nehézipar összeomlása miatt hatalmas szociális válság alakult ki e régióban, mely mind a mai napig érezteti hatását (Beluszky – Sikos, 2007). A régióban legfontosabb szociális problémák a foglalkoztatással, a szegénységgel és a romákkal kapcsolatosak, mivel Magyarországon itt él a legnagyobb arányú és lélekszámú roma kisebbség.

Taktaszada Miskolctól körülbelül harminc kilométerre fekvő közel kétezer lelket számláló település. A nevében szereplő takta kifejezés elmocsarasodott holtágot jelent (Petercsák, 1986), mely a Taktaköz tájegység névadója is egyben. A Taktaköz peremén elhelyezkedő Taktaszadaiaiak életmódjára a víznek mindig meghatározó jelentősége volt a múltban, mint például a halászat, vagy a nádfeldolgozás (Dobány, 2011).

Taktaszada a tágabb értelemben vett Taktaközön belül a jobb helyzetű települések közé tartozott, mint a Tiszához közelebb fekvő belső falvak, mivel itt mezőgazdasági szempontból jobb minőségűek a földek. Jellemző, hogy a taktaközi térségben nagy különbségek vannak az egyes települések között – gondoljunk csak Tokaji borvidék közelségére, ahol olyan kifejezetten jó helyzetű települések találhatók, mint Tokaj vagy Tarcal. De ez jellemzője az egész régiónak is, melyet jól mutat, hogy a Miskolc agglomerációjába tartozó települések egy főre eső SZJA-ban ötszörös a különbség (Kristóf, 2017), és ez nem új keletű, hiszen már Szabó Zoltán is említi az 1930 években készült klasszikus szociográfiájában a Cifra nyomorúságban (Szabó, 1986).

Taktaszada honfoglalás kori település. A török korban elnéptelenedik, s csak a XVIII. században éri el a népesség a hódoltság előtti szintet (Dobány, 2011).

2. Ábra Taktaszada népességének változása a XVIII. századtól napjainkig

1784/87 1850 1870 1880 1890 1900 1910 1920 1930 1941 1949 1960 1970 1980 1990
2001 2010

639 803 993 1037 1216 1532 1694 1669 1756 1889 1981 2314 2249 2119 2112
2046 1882

Forrás: Dobány (2011): Tájhasználat 119. oldal

Taktaszada népessége eredetileg döntő többségében magyar volt, majd napjainkra kezd elcigányosodni. A 2011 évi népszámlálás szerint magyarnak 1792, cigánynak (romani, beás) 555 fő vallotta magát (KSH, 2011). A nemzetiséget, az anyanyelv, a családi baráti közösségekben használt nyelv válaszok legalább egyike szerint határozták meg a KSH adatfelvételezése során, és a kettősidentitás választására is volt lehetőség. De ennél valószínűleg nagyobb a romák aránya. A polgármester és a szociális területen dolgozók ötven százalékra becsülik a romák arányát a településen.

A második világháború előtt a falu népessége döntő többségében mezőgazdaságból élt, ugyan, mint fent említettem a Taktaközben a jobb mezőgazdasági adottságú települések közé tartozott, de jó megélhetést az itteni természeti körülmények és birtok viszonyok nem tettek lehetővé, ez utóbbi érte a sok kisbirtokot (Dobány, 2011). Ez alapján meg merem kockáztatni, azt az állítást, hogy a világháború előtti taktaszadai népesség viszonylag homogénen szegény volt.

A világháború után a térség erőltetett iparosítása következtében sokan ingáztak Szerencsre, Miskolcra. A magát kommunistának illetve szocialistának nevező rendszer idején az alulnivellált életszínvonal volt jellemző, érte ez alatt, hogy az egyenlőtlenségek szintén alacsony szintjét (Spéder, 2002).

A rendszerváltás után elsősorban a nagyarányú munkanélküliség miatt, elképesztő szociális körülmények alakultak ki. Pár évvel a rendszerváltás után, 1992-ben jártam ott először, és máig emlékezetes számomra az a lélegzetelállító nyomor, ami a település cigánytelepén fogadott. A településen akkoriban a jobb módú réteg a nyugdíjas volt, mivel nekik volt csak egy szerény, de biztos megélhetési forrásuk – a nyugdíj. Még a kamatospénzes (Béres – Lukács, 2008) is egy leamortizált házban lakott, mely nem különbözött kliensei lakhelyétől. Egyszóval továbbra sem voltak nagy különbségek a lakosok között, csak romlott az átlagos életszínvonal és megjelent a feneketlen nyomor.

Taktaszada ez időtájt kezdett elslumosodó településsé válni (Wilson, 1997).

E folyamat térségbeli végállomásának tekinthető Csenyété, a teljesen elcigányosodott település (Ladányi – Szelényi, 1998)

Taktaszadáról sokan elköltöztek a jobb megélhetés reményében, ezt jelzi, hogy a település lélekszáma több mint tíz százalékkal csökkent 1990 és 2010 közötti időszakban (2. ábra). Akik maradtak azok számára a jövedelempótló a fő bevételi forrás, melyet egy korábbi kutatásom interjúalánya úgy jellemzett, hogy élni kevés, éhenhalni sok. Az utóbbi évtizedben megjelent a közmunka, melyet a témával foglalkozó szakemberek szerint nem tölti be a foglalkoztatási reintegrációs célját (Váradi, 2016), - érte ez alatt a piaci alapú foglalkoztatást -, szemben a közmunkás, vagy éppen munkanélküli interjúalanyaikkal, akik a saját horizontjukról sokkal

pozitívabban nyilatkoznak a közmunkáról, hiszen egyáltalán nem mindegy számukra, hogy huszonvalahányezerből (80 euro), vagy ötven-hetven ezer (160-230 euro) körüli összegből élnek meg havonta.

Fontos hangsúlyozni, hogy Taktaszada a Taktaközben nincs egyedül, mivel más, a tájegységhez tartozó településen is hasonló folyamat figyelhető meg, ennél fogva beszélhetünk gettósodó térségről. (Virág, 2006)

Módszer

A taktaszadai kutatás egy nagyobb kutatás keretében készült a kvalitatív és a kvantitatív módszer kombinálásával, ötven kérdőívet kérdeztünk le, és húsz interjú készült.

A kérdőíves rész kvótás mintavétel alapján készült, mely nemre, életkorra és iskolai végzettségre volt reprezentatív. A kvótát azonban a terepen adódó nehézségek miatt, nem tudtuk maradéktalanul teljesíteni, pedig erre nagy hangsúlyt fektettünk, például többször visszamentünk, más napszakban, és hétvégén is.

Tereptapasztalataim alapján, maga a kvóta alapjául szolgáló adatbázis is pontatlan, mert sokan elköltöztek Taktaszadáról, - főleg a fiatalabb generáció tagjai közül, azonban még ide vannak bejelentve.

A kérdőívezés során fellépő nehézségek miatt az eredetileg tízre tervezett interjút megdupláztam. Több esetben volt olyan interjú, melynél nem készült hangfelvétel, mert úgy ítélt meg, hogy ez az interjú sikerességét befolyásolta volna, például amikor a faluban közismert maffiavezérét sikerült rábírnom, hogy szóba álljon velem. Ilyen esetekben a beszélgetésről, még aznap rövid írásbeli emlékeztető készült.

A kérdőíveket hallgatók bevonásával kérdeztük, az interjúkat személyesen készítettem.

Eredmények

Legalább huszonöt év telt el, mióta nem jártam Taktaszadán, és leesett az állam sok bmw és audi láttán, amikor a vasútállomásról a faluba bekötő úton elindultam, majd a településre érve meglepődtem a jó minőségű áruval feltöltött kisebb – nagyobb boltokon. Aztán ott van az új építésű mediterrán stílusú luxus épület a falu közepén, és ilyen jobb állapotú épületből volt még egy pár, többnyire a régi szocreál épületet modernizálták. Szóval ezek a tapasztalatok valahogy nem illettek bele a szakirodalom által elslumosodónak nevezett település képébe. Azon nem lepődtem volna meg, hogy van egy kissé leamortizált metál merci, esetleg bmw a terepen, ilyenekkel már a kilencvenes évek végétől lehetett találkozni a leghírhedtebb nyomornegyedek táján is, mint a miskolci szondi telep, az üveggyári telep, vagy a szerencsi cigány sor. Ezekkel mászkáltak többnyire a helyi stricik. De az, hogy egy udvaron egy új A4-es audi és még egy bmw is áll, az nagyon furcsa, és ráadásul sok a kisteherautó is az utakon, ez nem egy halmozottan hátrányos helyzetű gettósodó települést jelez.

Az interjúkból aztán kiderült, hogy a településen van egy pár állványozással foglalkozó vállalkozó, akik elsősorban Németországban foglalkoztatnak helyi munkaerőt. A vállalkozónak ebből bőven telik új audira, bmw-re, de az állványozók is megkeresik a havi 2000-2500 eurót, ebből azért futja egy használt, de jó állapotú bmw-re.

A külföldi munkavállalók számát megbecsültem az épp most itthon tartózkodó állványozókkal, illetve a településen lakó szakemberekkel (pl. szociális munkás), figyelembe kell venni, hogy egy ilyen becslés szubjektív, ez alapján nagyjából olyan ötven-hatvan fő lehet a számuk. Ha csak négyfős családokkal számolunk, akkoris kétszáz-kétszáznegyven fő lehet érintett, ami a népszámlálás szerinti 555 főnek adódó roma lakosság közel fele (KSH, 2011), ehhez tudni kell, hogy az állványozók szinte kivétel nélkül romák, ennek az az oka, hogy a vállalkozók maguk is romák és a külföldi munkavállalói brigádba való kerülés a kapcsolati hálójukon keresztül történik, ezért tehát a társadalmi tőkének kitüntetett szerepe van e téren (Coleman, Granovetter, 1994). Fontos megjegyezni, hogy ők és családjuk nem akarnak elköltözni a településről, erre bizonyíték, hogy otthonaikat felújítják, modernizálják, ha el akarnának költözni biztos nem tennék, mivel idegenek nem nagyon vásárolnak ingatlant ezen a településen. Ez az állványozó munkavállalói réteg, a település elslumosodása szempontjából egy nagyon komoly ellensúly lehet, hiszen megjelenik egy tehetős réteg, aki itt fogyaszt, boltokat tart el.

A havi 2000-2500 euro nemhogy taktaszadai, de magyarországi mércével mérve is egy nagyon komoly fizetés, viszont ezt felélik: vesznek egy jó karban lévő bmw-t, felújítják az otthonukat, vesznek drága olasz bútort, háztartási gépeket, és lényegében nincs semmi megtakarításuk. Erre példa, amikor az egyik évekig Németországban dolgozó állványozót könnyű testi sértés miatt elítéli, és 750 euróra megbünteti a német igazságügy, akkor nincs ennyi pénze. Ezt onnan tudom, hogy hozzám fordult az ügyben segítségért, saját szememmel láttam a bírósági végzést, és az érintett kétségbeesését. Ennek a mának élő szemléletnek a háttérében a szegénység kultúrája állhat (Lewis, Jahoda – Lazarsfeld - Zeisel, 1999).

Látnunk kell, hogy ez a hirtelen nagyon jómódúvá váló csoport egy (építőipari) válság esetében rendkívül kiszolgáltatott helyzetbe kerülhet, mivel alacsony iskolai végzettségű – az érettségi sincs meg, de ha feketén foglalkoztatják, még az általános sincs – ezért nem flexibilis munkaerő, továbbá megtakarítása sincs, ami a válságon átsegíthetné.

Van azonban Taktaszadán egy másik jómódú réteg is, a bűnözőké. Egyrészt a drog, másrészt az emberkereskedelem ami jelentős, korábban az uzsora egyik formája a kamatospénz is számottevő volt, de ez mára úgy tűnik az interjúalanyok beszámolóí alapján, hogy visszaszorult. Természetesen az ezzel kapcsolatos adatokat, beszámolókat nagyon óvatosan kell kezelni, Amikor a kocsmárostól a polgármesterig arról számolnak be a megkérdezettek, hogy kijöttek a kommandósok és bilincsben vitték el a gyanúsítottakat, ez minden bizonnyal így volt, ennek lehetnek szemtanúi, de hogy mennyi szintetikus drogot vittek el a rendőrök, és csakugyan százmilliót találtak készpénzben, mint ahogy erről egyes adatközlők nyilatkoznak az egy másik dolog.

Nők prostituáltként való futtatása Dubajban, Svájcban és Hollandiában nagyon nagy arányú. A különböző helyi szociális szakemberek, úgymint szociális munkás, védőnő, általános iskolai tanárnő olyan negyven körülire becsülik, akik most kint vannak. Sok illúziónk ne legyen azzal kapcsolatban, hogy milyen eszközöket alkalmaznak a stricik. Áldozataikat a legszegényebb és kiszolgáltatott családokból szerzik. Ha csak a nyelvi hátrányt (Gréczi-Zsoldos, 2018) nézzük, ennek illusztrálására álljon itt az egyik potenciális áldozat interjúrészlete:

- „*Mi a veszekedés ellentéte?*

- *Hát valamiért csak veszekednek?*
- *Az az oka, de mi az ellentéte?*
- *Beszélgetés? Kiabálás?”*

Gondoljunk bele egy ilyen nyelvi készségekkel rendelkező lányt, milyen könnyű a jobb élet reményében megvezetni, de a kamatos pénz is lehet a prostituált létbe a belépő:

„- *Min ment keresztül?*

- *Hát mindenben, pedig én tisztességesen lettem fölnevelve. Fiatalon beleszerettem egy negyvenéves vállalkozóba, elvitt magához. Ő megcsalt egy másikkal, hazaköltöztem anyámhoz, apám felnevelte az első gyermekemet, és utána nem volt más kiutam, mentem prostituáltnak, pedig pénztárgépkezelő végzettségem van... Én nem bírtam a szegénységet, hogy apám szedi a vasakat meg a rezeket, oszt akkor abból ettünk, mer tele voltunk kamatos pénzzel, levágták a villanyunkat....”*

Ezek a nők annak ellenére, hogy szexuálisan kizsákmányoltak, és emberkereskedelem áldozatai, legalábbis egy részük, mint a fenti interjúrészletből is látható anyagi értelemben javíthat saját maga és családja helyzetén, de ezt bizonyítja egy másik eset, amikor az apa a boltban dubajozó lányával dicsekszik, vagy a harmadik példa, hogy a Dubajt megjárt, Hollandiában kirakatban táncoló prostituált milyen drága bútorokkal rendezi be az otthonát. Annyit össze tudnak szedni, hogy magukat és családjukat a mélyszegénységből, - lehet, hogy csak ideig óráig - de kiemeljék.

Negyven prostituált már olyan sok, egy alig kétezer lelket számláló faluban, hogy megkockáztatható a feltételezés, települési szinten a legszegényebb családokban érezhető javulást érhetnek el a megélhetés téren.

A másik oldalon pedig ott van a térségből jól ismert feneketlen nyomor. Ezt példázza ez egyik magyar közmunkás interjúalanyom, aki 48 000-ből (160 euro) él havonta, tartozás miatt a villanyt kikapcsolták, egyetlen szórakozása, hogy este, egyedül gyertyafénynél egy elemes rádiót hallgat. Dolgozott, amíg megvolt a szerencsi csokoládégyár, most örül, hogy közmunkás lehet. Természetesen a cigánysoron is sokan élnek hasonló körülmények között. De annak illusztrálására hoztam a fenti példát, hogy a szegénység nem csak a romákat sújtja. A kérdőívezés során megkérdezettek közel kétharmada szerint veszélyt, ezen belül 44.9%-uknak nagy veszélyt jelent a településen a szegénység (5. táblázat).

Attól az omladozó háztól, ahol ez a nő lakik pár száz méterre van a szuper gazdag kégli ahol a vadi új A4-es audi, és egy szintén új metál bmw parkol az udvaron. Ez az egymás tőszomszédságában lévő szakadékszerű társadalmi egyenlőtlenség képezi konfliktusok egyik alaptípusát a településen. És ott vannak a javarészt magyar nyugdíjasok, akik a rendszerváltás utáni időkben stabil jövedelemmel rendelkező, az egyik legjobb szociális helyzetű réteg volt a faluban, most relatíve lecsúszásként élik meg helyzetüket.

Így foglalja össze ezt a konfliktust az egyik állványozó roma felesége:

„*Hogy mondjam, itt minálunk a magyarság úgy érzi, mintha el volna nyomva ... mi romák azt nézzük, többen vagyunk itt a faluba, mint a magyarok, és valamilyen szinten irigyek ránk. Lássák, hogy a márkás autó, költenek a házra, tele aranyokkal*

meg minden, és akkor van ez az irigység. Jönnek úgy hátulról, szemünkbe nyaliznak, hátulról meg kibeszélnék.

Irigység van, még van pár cigány család, akik még mindig azon a szinten vannak, hogy nem tudtak feltörni. Azt mondjuk, hogy nem ide való, jó lenne már, ha elmenne innen.”

Vagy egy másik roma interjúalany:

Nagy a szegénység, nem változott semmit az élet, ... én, ha a gyerekkoromra visszagondolok, régen összetartóbbak voltak az emberek, régen nem volt rang, most rang van, még a romák között is, akiknek nyakék van meg retikül, meg fülbevaló, meg gyűrű abba a szintbe lehetnek, akinek má nincsen az a nyomor, a lakás szempontjából ugyanúgy.”

Érdekes, hogy a szegények oldaláról nem ez a szakadékszerű társadalmi különbség tematizálódik leginkább, hanem a fő probléma a bűnözés:

„Nagyon sok rossz ember van itt Szadán, alkoholista rossz ember. Itt állandóan zárva kell, legyen az ajtó. Hát az ablakokat mind betörték, amikor elmegyek dolgozni, ők elnézést de ezen élvezkednek, hogy ablakokat törnek be.”

A kábítószer mellett, mint a fenti idézetből is látszik, az alkoholizmus is jelentős konfliktusforrás a településen. A prostitúciót a szakemberek, úgymint szociális munkás, védőnő nagyon súlyos problémának tartják, a többi interjúalany viszont egy-két kivétellel leszámítva nem nyilatkozik erről, ennek számos oka lehet az idős generációnak nincsenek információi, de az is lehet, hogy maga a téma olyan, hogy nem beszélnek róla (Gyukits, 2018) szívesen. A kérdőíves kutatás szerint rossz a közbiztonság a megkérdezettek 41.6%-a szerint (4. táblázat), főleg a lopás. rablás jelent szerintük veszélyt, 42.8%, míg a szervezett bűnözést kevesebben tartják veszélyforrásnak 12.9% (5. táblázat). A deviáns magatartásformák közül elsősorban az alkoholizmust tartják veszélyesnek 58.3%, míg a kábítószer lényegesen kevesebben látják veszélyforrásnak, 24.5% (5. táblázat), de ez utóbbi is azért elég magas érték.

A másik fő típus, hogy van egyfajta generációs konfliktus is a településen, Ez a gyermekek, elsősorban általános iskoláskorú gyermekek kezelhetetlenségében nyilvánul meg, és elsősorban a fiúgyermekeknél jelentkezik. Az iskolában a tanulási idő háromnegyede fegyelmezéssel telik az iskola igazgatónő beszámolója szerint, de a szülőkkel készült interjúkban is gyakran előkerül ez a téma. Így látja az egyik anya a jelenség okát:

„A mi világunkban még a szülők tudtak gyereket nevelni. Mink három dimenziós világban élünk. A gyerekek tiszteletlenek, elnézést, - az a kibaszott telefon van a kezükbe, nem tudják mi az, hogy kommunikálni. Nem kérdezi, anya miben segíthetek.”

A fenti szülőnek igaza van, de ez minden mai gyerekeknél probléma lehet. A taktaszadai gyerekeknél viszont jellemző az apa hiánya, ha külföldön dolgozik, és három-négy havonta jön haza egy-két hétre, így a párkapcsolatban élő nők is egyedül nevelik gyermekeiket. A másik jellegzetesség, hogy a fiú gyermekek

számára a helyi bűnözői elit válhat a vonatkoztatási csoporttá (Merton, 1980). Az egyik fiú gyermek, – akinek az anyjával interjút készítettem – *spártainak* nevezte magát. Azt mindjárt az elején sejtettem, hogy nem az antik kulturális mintákkal való azonosulásról van szó, viszont az csak később derült ki, hogy a helyi bűnözői elit nevezi így magát – fent vannak a you tube-on, és a gyerekek őket nézik. Az azonosulás megfigyelhető, hogy e fiúgyerekek átveszi e bűnözői csoport egyéb kulturális mintáit is, így kerülnek igazán nehéz helyzetbe az őket egyedül nevelő anyák.

További problémát jelenthet a nevelés szempontjából, ha az anya prostituált (volt), gondoljunk csak a kortárs csoport ítéletére ezzel kapcsolatban, de ez még családon belül is állandó konfliktus forrása lehet. Mondanom sem kell, hogy erről nagyon nehéz információt szerezni, még kvalitatív módszerrel is. Egy megfigyelésem viszont jól illusztrálja a fentieket:

A nagypapa az egyik bolt előtt italozik - nem tűnik részegnek, odajön hozzá az unokája és kér pénzt milka csokira. A nagypapa többszöri kérésre sem ad. Ezt az unoka azzal bosszulja meg, hogy odaszól *a nagymamát átteszik a közös sírba*, erre a nagypapa dühösen visszaszól, hogy *milyen nő az anyád, az egy kurva*. A képhez hozzá tartozik, hogy az unoka ránézésre cigány a nagypapa nem, tehát a valószínűsíthető, hogy a nagypapa fia cigány nőt vett el, ez a fenti konfliktusnak etnikai vetületet is adhat.

A fenti példa nyomán felvetődik az etnikai konfliktus kérdése. A kérdőívre válaszolók 50% úgy válaszol, hogy az etnikai csoportba tartozás ezen a településen bizalmatlanságra ad okot. Tehát a bizalmatlanság adott, de az interjúk tapasztalatai nyomán, az is látszik, hogy a megkérdezett romák etnikai megkülönböztetésről kivétel nélkül a településen kívülről számolnak be, ennek hátterében a falu demográfiai struktúrája állhat: nagy arányban növekvő fiatal roma népesség, és csökkenő idősödő magyar népesség, továbbá vannak vegyes házasságok is szép számmal. Ezen kívül megfigyelhető a kettős identitás is, azaz egyszerre romának és magyarnak határozza meg saját magát, ez is a településen belüli konfliktusok mérséklése irányába hathat.

Végezetül a diplomások elvándorlását kell kiemelni. Az elvándorlás Taktaszadáról már a hetvenes években elkezdődik, ennek mértéke a nyolcvanas években nagyon lecsökken, de a utána felerősödik (2. ábra). Jelenleg a kérdőívek alapján megállapítható, hogy a válaszadók 12.3%-a tervezi, hogy a következő három évben elköltözik.

Taktaszadán, roma származású diplomások is vannak, illetve voltak. Volt egy jogász végzettségű és van műszaki végzettségű, aki családjával együtt most az elköltözést tervezi. Az elsumosodás leginkább ebben tetten érhető.

A kocsmáros lánya például most érettségizett, és a jogi karra felvételizik, fel se merült, hogy Miskolcra felvételizték, holott Taktaszadáról be lehetne járni naponta az egyetemre, ezzel sok költséget megspórolhatnának, de a vele és a kocsmárossal folytatott beszélgetésből az derült ki, hogy a lány nem csak Taktaszadáról, hanem magából a régióból akar elkerülni, és ezért a család vállalja a plusz anyagi terheket is. Taktaszadán még most van egy vékony diplomás réteg, tanárnő, szociális munkás, orvos, kultúr-szervező, agrármérnök (polgármester), de ők tíz-húsz év múlva már olyan idősek, hogy nyugdíjasok lesznek, tehát munkájukkal a települést már nem segíthetik.

A fiatalabb, nemrég végzett diplomások vagy már elköltöztek, vagy tervezik a költözést. Vannak roma diplomások is, és fentiek rájuk is vonatkoznak. A velük

készült interjúban okként a település élhetetlenségét említik meg: elsősorban a bűnözést. A műszaki egyetemi végzettségű roma interjúalany, még az iskolát említi, egyébként a jobb helyzetű romák –még a bűnözői elit is, már most is a közeli városba, - Szerencsre járatják iskolába a gyermekeiket (Durst, 2002).

Így a falu kulturális elit nélkül marad, ami történelmi perspektívából nézve a település elsumosodási folyamatának végállomását jelenti.

A kocsmáros lánya pedig most érettségizett, és a jogi karra felvételizik, fel se merült, hogy Miskolcra felvételizték, holott Taktaszadáról be lehetne járni naponta az egyetemre, ezzel sok költséget megspórolhatnának, de a vele és a kocsmárossal folytatott beszélgetésből az derült ki, hogy a lány nem csak Taktaszadáról, hanem magából a régióból akar elkerülni, és ezért a család vállalja a plusz anyagi terheket is. Ez a példa, pedig az egész régió elsumosodását vetíti előre.

Összefoglalás helyett

Végezetül arra a tanulmány elején feltett kérdésre szeretnénk válaszolni, hogy a fent elemzett társadalmi konfliktusok mennyiben konstruktívak, illetve dekonstruktívak.

Tereptapasztalataim alapján, a fenti társadalmi konfliktusokat település szinten megoldani nem lehet, megoldhatatlanságuk révén válnak dekonstruktívvá és tartós anómiás állapotot idéznek elő a településen. Az alapprobléma a település elsumosodása, ez egy társadalmi probléma. A csoportpszichológián alapuló konfliktuskezelési technikák annak ellenére, hogy sikereket, vagy részsikereket érhetnek el, egyben pszichológiai síkra terelik azt a társadalmi problémát, ami a probléma elkendőzése/elfedése irányába hathat.

A Taktaköz esetében Dobány (2011) a terület természeti adottságaira alapozva a mezőgazdaságban látja az elsumosodás megállítását, a másik lehetőség, mint láthattuk a taktaszadaiak számára a külföldi munkavállalás – fentiek megoldások - talán. Mindenesre, ha az értelmiség elvándorlását nem sikerül megállítani, Taktaszada elsumosodása elkerülhetetlen.

Irodalomjegyzék

- Beluszky Pál – Sikos T. Tamás (2007): Változó falvaink. - A magyarországi falvak típusai a harmadik évezred kezdetén. in.: Tér és Társadalom 21- évfolyam, 2007/3 1-28. oldal. (4. oldalon)
- Béres Tibor – Lukács György (2008) Kamatospénz a Csereháton. in.: Esély, 19. 5. 71–97. oldal
- Coleman James S. 1994 [1990]. "Társadalmi tőke" in.: Lengyel György-Szántó Zoltán (szerk.) 1994.
- Dobány Zoltán (2011) A tájhasználat történeti szakaszai a Taktaközben XVIII – XIX,. század. Nyíregyházi Főiskola Turizmus és Földrajztudományi Intézet, Nyíregyháza
- Durst J. (2002): „Innen az embernek jobb, hogyha meg is szabadul”. Megélhetési stratégiák egy kisfalusi cigány közösségben. *Esély*, 4.
- Granovetter, Mark 1994 [1990]. "A gazdasági intézmények társadalmi megformálása: a beágyazottság problémája" in Lengyel György-Szántó Zoltán (szerk.) 1994
- Gréczi-Zsoldos Enikő (2018): A hátrányos nyelvi helyzet szociolingvisztikai tényezői SZELLEM ÉS TUDOMÁNY : 2-3 pp. 5-15.
- Gyukits György (2017): A kvalitatív szociológiai módszerekről szubjektívan. SZELLEM ÉS TUDOMÁNY pp. 131-166. , 36 p. (2018)
- Jahoda, M. -Lazarsfeld, F. P. - Zeisel, H. 1999, Marienthal. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. (63-73. oldal).
- Kristóf Andrea (2017): A Miskolci agglomeráció fejlődési pályája (1970-2015) In.: Történeti Földrajzi Közlemények 5. évfolyam 2. szám, főszerkesztő Frisnyák Sándor, Nyíregyháza, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. 80. oldal.
- KSH (2011): Magyarország településeinek népszámlálási-etnikai adatbázisa. Taktaszada. https://kisebbsegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/megjorsz_nepsz.pdf
- Ladányi János – Szelényi Iván (1998): Adalékok a csenyétei cigányság történetéhez. In: Szociális és etnikai konfliktusok (1975 -2010), Szerkesztette: Ladányi János, Csanádi Gábor, Gerő Zsuzsa, Liskó Ilona, Szelényi Iván, Virág Tünde, Nemeskéry Artúr. Kánai Nyomda Budapest
- Lewis, Oscar.: A szegénység kultúrája In.: A város, a város társadalma, életformacsoportok, Szerk: Győri Péter, Wesley J. Főiskola. Budapest. (56-76. oldal)
- Merton, Robert K. (1980) Társadalomelmélet és társadalomstruktúra. Budapest, Gondolat.
- Petercsák Tivadar: Népi építkezés és lakáskultúra a Taktaközben. In.: Fejezetek a Taktaköz néprajzából. A miskolci Hermann Ottó Múzeum Közleményei. Miskolc, 1986. 117. oldal https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BAZE_Mhomk_24/?pg=126&layout=s&query=taktaszada
- Sass Judit, Síklaki István (2011): A társadalmi konfliktusok kezelése https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0003_07_Tarsadalmi_konfl_kezelese/07_tarsadalmi_konfl_kezelese_1_1.html
- Spéder Zsolt (2002) A szegénység változó arcai. Budapest, Századvég Kiadó.
- Szabó Zoltán (1986): A tardi helyzet. / Cifra nyomorúság. Budapest, Akadémia Kiadó/Kossuth Kiadó, 24. oldal
- Váradi Mónika (2016) Értéktérítő közfoglalkoztatás periferikus vidéki terekben. In.: Esély 2016/1, 30-56. oldal

Váradi Mónika – Virág Tünde (2014): A térbeli kirekesztés vidéki terepeken. Szociológiai Szemle 25/1. 89-113. oldal

Virág Tünde (2006): A gettósodó térség. In.: Szociológiai Szemle. 2006/1, 60–76. oldal

Wilson, W.J. (1997): When Work Disappears: The World of the New Urban Poor. New York: Vintage Books.

* A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

Mellékletek

1. táblázat: Mennyi elégedett az élete alábbi területeivel?

(1-egyáltalán nem.....5-nagyon)

Kérdésre adott érvényes válaszok %-ban.

	1	2	3	4	5
A család legközelebbi tagjaival tartott kapcsolatával	-	4.1	6.1	22.4	67.3
A háztartása pénzügyi helyzetével	8.2	14.3	32.7	34.7	10.2
A barátokkal fenntartott kapcsolatával	2.0	6.1	16.3	30.6	44.9
Az élelmiszerszükséglete kielégítésének lehetőségével	2.1	10.4	12.5	20.8	54.2
A lakáskörülményeivel	2.0	-	28.6	24.5	44.9
A jövő nyújtotta lehetőségekkel	10.2	14.3	20.4	32.7	22.4
Az iskolai végzettségével	12.2	6.1	22.4	28.6	30.6
A szabadidő eltöltésének módjával	6.3	12.5	22.9	18.8	39.6
A magánéletével	4.3	2.1	6.4	19.1	68.1
A jelenleg végzett munkájával	7.5	2.5	7.5	32.5	50.0

N=50

2. táblázat: Milyen mértékben ért egyet az alábbi állításokkal?

(1-egyáltalán nem.....5-nagyon)

Kérdésre adott érvényes válaszok %-ban.

	1	2	3	4	5
Gyakran azt érzem, hogy „szétszakadok” a munkahelyem és a családom között.	28.9	10.5	23.7	18.4	18.4
Gyakran érzem feszültnek magam.	20.5	9.1	18.2	22.7	29.5
A családi életem harmonikus.	7.1	4.8	11.9	21.4	54.8
Baráti kapcsolataimra inkább a harmónia jellemző.	-	-	9.3	37.2	53.5
A munkahelyemen a főnököm megbecsül.	2.8	2.8	2.8	30.6	61.1
A munkahelyemen a kollégáim tisztelnek.	-	2.9	11.4	25.7	60.0
Jól érzem magam a bőrömben.	2.3	9.1	18.2	20.5	50.0
Általánosságban felvállalom a konfliktusokat.	2.3	6.8	4.5	25.0	61.4
Sokszor érzem, hogy nem tudok minden velem kapcsolatos elvárásnak megfelelni.	20.9	2.3	27.9	39.5	9.3

N=50

**3. táblázat: Volt-e/van-e konfliktusa, nagyobb gondja az életében az alábbi területek valamelyikén?
Kérdésre adott érvényes válaszok %-ban.**

	igen	nem
magánéleti, családi	35.4	64.6
baráti	20.8	79.2
munkahelyi	25.6	74.4
oktatással kapcsolatos	6.4	93.6
egészségüggyel kapcsolatos	20.8	79.2
valamilyen értéktárggyal, vagyontárggyal kapcsolatos (pld. lopás)	8.3	91.7
etnikai jellegű	10.4	89.6
vallási jellegű	4.2	95.8
életkori különbségekből fakadó	6.4	93.6
nemi különbségekből fakadó	2.1	97.9
szomszédokkal kapcsolatos	12.8	87.2
politikai, érdekképviselési jellegű	6.4	93.6
vállalkozással, beruházással kapcsolatos	2.1	97.9

N=50

**4.táblázat: Mennyire ért egyet Ön az alábbi kijelentésekkel?
(1-egyáltalán nem.....5-nagyon)**

	1	2	3	4	5
Ezen a településen nehéz barátot találni	56.3	12.5	14.6	6.3	10.4
Ezen a településen nehéz másokkal együtt csinálni valamit.	53.2	12.8	19.1	6.4	8.5
Ezen a településen mindenki csak a maga dolgával foglalkozik.	50.0	4.2	4.2	12.5	29.2
Ezen a településen az emberek nem fogadják be az idegent.	50.0	8.3	16.7	10.4	14.6
Ezen a településen sok konfliktus van az egyes családok között	38.3	8.5	27.7	14.9	10.6
Ezen a településen csak bizonyos családok /személyek érvényesülhetnek	39.6	8.3	20.8	12.5	18.8
Ezen a településen rossz a közbiztonság	29.2	8.3	20.8	8.3	33.3
Ezen a településen magas a bűncselekmények száma	37.5	8.3	25.0	8.3	20.8
Ezen a településen mindig mindenki tud a másikról	17.0	2.1	14.9	12.8	53.2

N=50

**5. Táblázat: Okoznak-e gondot és ha igen, mekkorát a település életére nézve az alábbi problémák? (1- egyáltalán nem.....5-nagy veszélyt jelentenek)
Az érvényes válaszok százalékában.**

	1	2	3	4	5
munkanélküliség	32.7	-	22.4	18.4	26.5
kábítószer	36.7	10.2	28.6	6.1	18.4
alkoholizmus	18.8	4.2	18.8	27.1	31.3
az idősek védelmének, ápolásának hiánya	55.1	4.1	20.4	12.2	8.2
környezetszennyezés, szemetelés, égetési szokások	26.1	14.3	18.4	18.4	22.4
lopás, rablás és más bűncselekmények	22.4	6.1	26.5	16.3	26.5
családon belüli konfliktusok és erőszak	42.9	14.3	28.6	10.2	4.1
hajléktalanság	73.5	16.3	8.2	-	2.0
szervezett bűncsoportok tevékenysége	57.4	6.4	21.3	6.4	8.5
szegénység	16.3	4.1	18.4	16.3	44.9
az egészségügyi ellátórendszer hiányosságai	39.6	10.4	16.7	8.3	25.0

N=50